Майже 330-річна таємнича реліквія із зображеними хронометрами зберігається у храмі на Тернопільщині (фото)

Орест Сарматський ⁝ 6-8 minutes ⁝ 1/29/2018

У церкві в селі Гутисько парафіяни століттями зберігають святиню – старовинне Євангеліє.

Священик місцевого храму Успіння Пресвятої Богородиці протоієрей Омелян Легета із трепетом гортає сторінки давнього манускрипту.

> *- Це наша найбільша цінність, Євангеліє, видане у Львові, при храмі Успіння Пресвятої Богородиці 28 листопада 1690 року. Святе Євангеліє було придбано на кошти парафіян храму 12 квітня 1747 року. Їх прізвища вписано на останній сторінці святої реліквії, - каже священик.*

OLYMPUS DIGITAL CAMERA

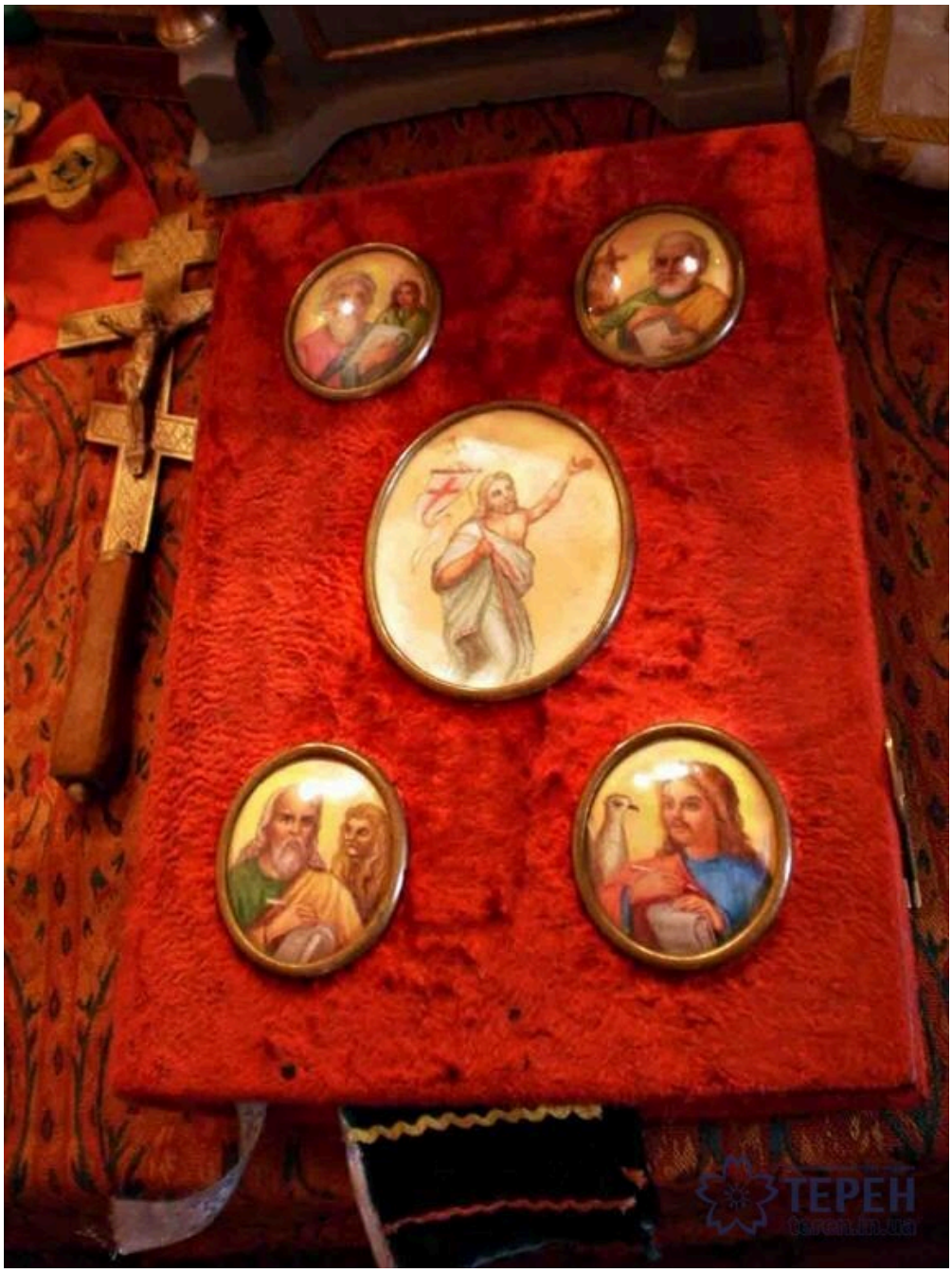

OLYMPUS DIGITAL CAMERA

Це - так зване «Львівське Євангеліє», видане 28 листопада 1690 р. друкарнею Свято-Успенського православного ставропігійського братства. Унікальне видання вважається одним із найкращих львівських українських літургійних друків ранньомодерної доби. Книга з'явилася на світ працею Семена Ставницького, а одним із граверів був Євстахій Завадовський. На початку XVIII ст. книга була куплена у братства Василем "на прізвисько Лукавим" за сто золотих і подарована церкві Різдва Пресвятої Богородиці у с. Миклашів. Згодом книга стала надбанням бібліотеки Богословського наукового товариства, а сьогодні один її екземпляр зберігається у фонді Відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг імені Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка. До речі, три роки тому книга стала символічною для громади Львова, бо саме на ній новообраний міський голова Андрій Садовий давав присягу чесно служити мешканцям міста.

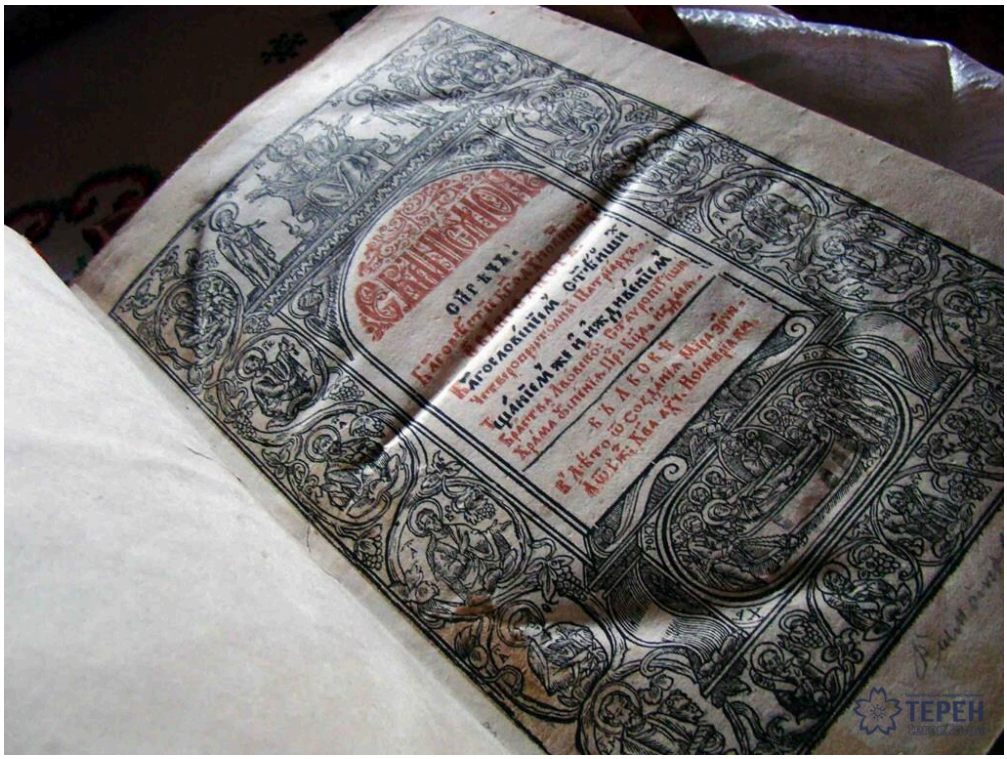

g02

Папір стародруку – білий з водяними знаками (філігранами) і добротною фактурою поверхні, часом теплого відтінку старої слонової кістки. Фахівці кажуть, що він добре вбирає фарби, від чого друк має привабливий оксамитовий вигляд.

У напрестольному Євангелії у Гутиську зберігся заголовний аркуш -титул і наступний – фронтиспісу, а також заставки перед текстом, заголовними та кінцевими літерами. Як вважає історик Юлія Шустова, у Євангелії, примірник якого зберігається у Губиську, гравюри Євстафія Завадовського зі зображеннями євангелистів стали чи не найкращими його роботами. Всі вони мають підписи гравера.

g03

Гравюри зі зображеннями євангелистів виконано в стилі бароко. Всі євангелисти зображені в інтер'єрах – просторих світлих кімнатах, сидять на різних стільцях, для оздоблення інтер'єрів використано драпірування. Поряд із Матвієм і Лукою ми бачимо столики в барочному стилі, на яких лежить письмове приладдя: чорнильниці й пера, а на столику Матвія ще і складаний ніж, ножиці. Євангелисти зображені з їх символами (ангел – поряд із Матвієм; лев, що лежить біля ніг Марка; тілець – біля ніг Луки; орел – поряд з Іваном). Така іконографія євангелистів була характерна для книжної барочної гравюри й мініатюри.

g05

Ці гравюри незвичайні певною мірою тим, що на кожній із них зображено годинники. При цьому всі годинники відрізняються за типом. Біля євангелиста Матвія на колоні ми бачимо зображення механічного годинника з круглим циферблатом і одною годинниковою стрілкою. Шкала годинника містить дванадцять поділок, маркованих римськими цифрами. Початок відліку годин – з нижньої частини циферблата за сонцем. Стрілка, прикрашена зображенням півмісяця, вказує на восьму годину. На стіні в кімнаті євангелиста Марка висить механічний годинник з круглим циферблатом і однією годинниковою стрілкою, але шкала годинника, на відміну від попереднього, містить двадцять чотири поділки, маркованих арабськими цифрами. Початок відліку годин – з верхньої частини циферблату, прикрашеного зображенням сонця. Стрілка зупинилась між п'ятою і шостою поділкою. На письмовому столі євангелиста Луки стоїть пісочний годинник, вміст якого наполовину пересипано з верхньої частини колби в нижню. Євангелист Іван зображений за роботою на відкритій терасі, яка залита сонячним світлом (зображення сонця – у

верхньому лівому куті гравюри) і прикрашена сонячним годинником. Стрілка, як можна побачити, вказує на п'яту годину. Таке зображення годинників на гравюрах напевне не випадкове. Хронометрична інформація мала доповнити традиційну іконографію євангелистів ще одним семантичним рівнем прочитання тексту гравюри, що було характерним прийомом мистецтва бароко, де полісемантичність символіки мала важливе значення. У символіці бароко надважливими символами були сонце і місяць як втілення дня і ночі. Ці символи присутні в зображеннях механічних годинників на гравюрах Євстафія Завадовського зі зображенням євангелистів. Можливо, годинники повинні були символізувати певну частину доби. Сонячний годинник, отже, символізує день, а пісочний – ніч; механічний годинник з дванадцятичастинним циферблатом, який показує восьму годину, вказує на вечір (не випадково стрілку прикрашає півмісяць), а механічний із двадцятичотиричастинним циферблатом зі зображенням сонця вказує на ранковий час (пів на шосту).

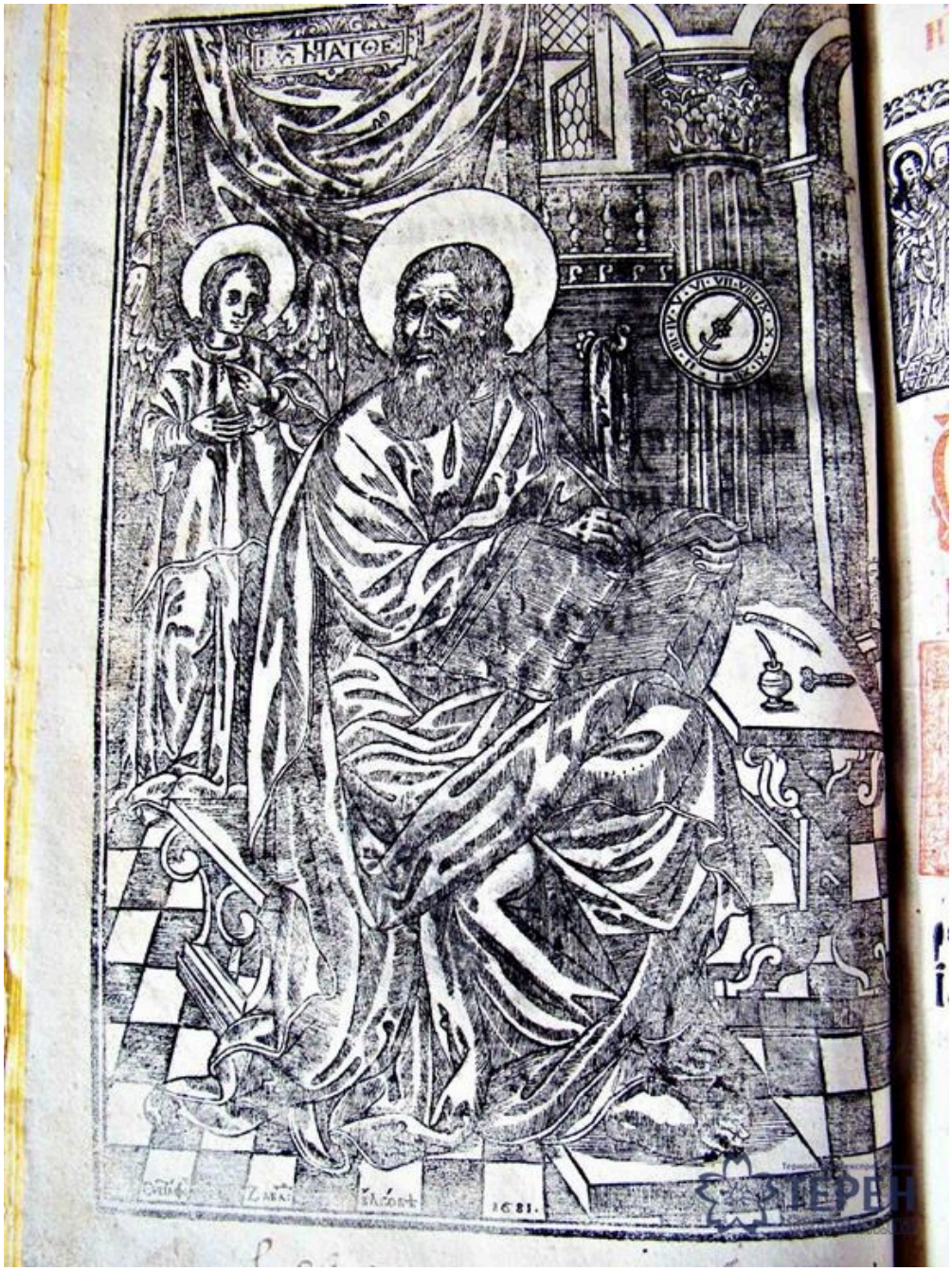

g04

Можливо, їх слід тлумачити багатозначно. Годинники на гравюрі вказують на місячність і солярність чотирьох Євангелій або символів євангелістів. Солярними символами, знаками Сонця, без сумніву, є лев і орел, місячними – ангел и тілець). Звідси і відповідність євангелистів чотирьом частинам доби (Матвій – вечору, Марко – ранку, Лука – ночі, Іван – дню). Символіка годинників, використана в іконографії євангелистів Євстафієм Завадовським, в тому числі у євангелії, що зберігається у губиську, є одним із найяскравіших втілень барочної естетики в книжковій графіці України другої половини XVII ст.

g06

Цей період є блискучим етапом у розвитку українського книгодруку, пов’язаного досягненнями львівських та острозьких друкарів , визначними здобутками, насамперед, у науковому та богослужебному книговиданні, адже упродовж цього періоду українці були визнаними лідерами слов’янського світу в галузі книгодрукування.

g07

Докладне з’ясування історії нашого друкарства має для нас, українців, велике значення, бо якраз воно особливо яскраво підкреслює стан нашої давньої культури, якраз воно показує, який рівень культури ми мали в старовину. Стан нашого давнього друкарства давав нам тоді повну змогу не тільки займати почесне місце серед цілого слов’янського світу, але й дорівнюватися технікою своїх видань культурним народам Європи.

Фото автора